

**SÁMENUORAIID
DÁIDDADÁHPÁHUS
Saamelaisnuorten
taidetapahtuma**

1994

Heahtás
Hetassa

Raporta/ Raportti
Sámiid skuvlenáššiidráđđi
Saamelaisten koulutusasiainneuvosto

Ulla Aikio-Puoskari

Sámenuoraid dáiddadáhpáhus 1994

Saamelaisnuorten taidetapahtuma 1994

Sámiid skuvlenáššiidráđđi mearridii čoahkkimisttis 28.3.1994 ordnet sámi nuoraid dáiddadáhpáhusa. Ovddit jagiin dáiddadáhpáhusa lei ordnen Lappi leana nuoraidlávdegoddi ovttas sámeiguovllu gielddaiguin.

Jagi 1994 riikka dási dáiddadáhpáhusa njuolggadusat ledje rievdan nu, ahte leana dási dáhpáhusat eai ordnejuvvon, man geažil sámi nuoraide ii livčče ollege dáhpáhus ordnejuvvon. Sierra guovlluid nuorat galge njuolgga almmuhit iežaset riikka dási dáhpáhusii.

Skuvlenáššiidráđđi lei 13.8.1993 sádden oahpahušministeriiai reivve, mainna dat giddii fuopmášumi sámenuoraid dáiddadáhpáhusa stuorra mearkkašupmái. Dáiddadáhpáhus lea movttiidahtán nuoraid earenoamážit musihkain bargat ja dasa lassin dat lea skuvllaid sámegejala ja sámegejelat oahpáhusa dorjon. Ráđđi anii dehálažžan, ahte sámenuoraide ain ordnejuvvošii sierra dáhpáhus. Ulbmilin ásahuvvui oažžut áigái davviriikkalaš dáhpáhusa, mii eaneamusat doarjošii nuoraid giellamáhtu ja nannešii lunddolaš oktavuodaid eará riikkaid sámenuoraiguin.

Oahpahušministeriia čujuhii sámiid skuvlenáššiidráđđái 28.000 márkki mearreruđa dáhpáhusa ordnemii. Dan maŋŋá ráđđi ásahii bargojoavkku válmmaštallat ja ollašuhttit dáhpáhusa. Bargojovkui namahuvvojedje leanadáiddár Kerttu Vuolab, oahpaheddjit Elna Magga ja Helena Valkeapää ja Eanodaga gieldda skuvladoaimmahoavda Laila Vuopionperä. Bargojoavkku čállin ja diediheamis vástideaddjin barggai rádi čáli.

Saamelaisten koulutusasiainneuvosto päätti kokouksessaan 28.3.1994 järjestää saamelaisnuorten taidetapahtuman. Aikaisempina vuosina taidetapahtuman olivat järjestäneet Lapin läänin nuorisolautakunta yhdessä saamelaisalueen kuntien kanssa.

Vuonna 1994 valtakunnallisen taidetapahtuman säännöt olivat muutuneet siten, ettei läänin tason tapahtumia järjestetty, minkä takia saamelaisnuorille ei olisi järjestetty tapahtumaa laisinkaan. Eri puolilta tulevien nuorten piti ilmoittautua valtakunnalliseen tapahtumaan suoraan.

Koulutusasiainneuvosto oli 13.8.1993 lähettänyt opetusministeriölle kirjeen, jolla se kiinnitti huomiota saamelaisnuorten taidetapahtuman suureen merkitykseen. Taidetapahtuma on innostanut nuoria ennen muuta musiikin harrastamiseen ja lisäksi tukenut koulujen saamen kielen ja saamenkielistä opetusta. Neuvosto piti tärkeänä, että saamelaisnuorille järjestettäisiin edelleenkin erillinen tapahtuma. Tavoitteeksi asetettiin pohjoismaisen tapahtuman aikaansaaminen, mikä tukisi eniten nuorten kielitaitoa ja loisi luontevia yhteyksiä muiden maiden saamelaisnuoriin.

Opetusministeriö osoitti saamelaisen koulutusasiainneuvostolle 28.000 markan määrärahan tapahtuman järjestämiseen, minkä jälkeen neuvosto asetti työryhmän valmistelemaan ja toteuttamaan tapahtumaa. Työryhmään nimettiin läänintaiteilija Kerttu Vuolab, opettajat Elna Magga ja Helena Valkeapää ja Enontekiön kunnan koulutoimenjohtaja Laila-Vuopionperä. Työryhmän sihteerinä

Dáiddadáhpáhus mearriduvvui ordnet Heahtás 18.5. oktasašbarggus Eanodaga gielddain ja mielde bovdjuvvojedje maiddái Ruota beale Gárasavvona ja Norgga beale Guovdageainnu sámeskuvllaid oahppit. Suoma bealde dáhpáhusii bovdjuvvojedje buot sámegiela ja sámegielat luohkáid oahppit. Oahppiide ordnejuvvui čállin- ja govvagilvvohallan temás 'Mu Sápmi'.

Oahpahusministeriias ožžojuvvon mearreruđain dáhpáhusbáikái ordnejuvvojedje biilasáhtut Anáris ja Ohcejogas. Dasa lassin addojuvvui doarja Eanodaga skuvllain boahtti oahppiid sáhtuide. Soađegili gielda ordni sáhtu Vuohču ja Soađegili oahppiide.

Dáhpáhusas eai berrojuvvon oasseváldinmávssut. Maiddái Paavo viesus ordnejuvvon boradeamit ledje oasseváldiide nuvttá.

Dáiddadáhpáhusa prográmma

Dáhpáhusii almmuhuvvojedje measta 200 nuora 20 sierra skuvllas. Norgga Guovdageainnus ledje moadde oasseváldi. Dáhpáhusa giellan lei davvisámegiella.

Dáhpáhusa rabai oahpaheaddji Helena Valkeapää. Oanehaš rahpanfeastta maŋŋá dmu 12 (dmu 16.30 rádjái) bargojuvvui čieža sierra bargobájis.

Bivnnuheamos bargobájiin lei Wimme Saari jodihan luohtebádjji, gos oahppit oahpásmuvve luohtebái ja ohppe ludiid. Helena Valkeapää ja Vesa-Matti Tastula jodihan lávllabájis ohppojuvvojedje sámegielat giddalávlagat ja dovddus sámi lávlagat. Sverre Porsangera jodihan teáhterbájis hárhjehallojuvvui teáhterbargu ja improviseren.

Govvadáiddabájit ledje guokte, mas nuppi jodihii Kerttu Vuolab ja nuppi Antti Oula Juuso. Vuolab bájis

ja tiedotuksesta vastaavana toimi neuvoston sihteeri.

Taidetapahtuma päätettiin järjestää Hetassa 18.5. yhteistyössä Enontekiön kunnan kanssa ja mukaan kutsuttiin myös Ruotsin puolen Kaaresuvannon ja Norjan Koutokeinon saamelaiskoulujen oppilaat. Suomen puolelta tapahtumaan kutsuttiin kaikki saamen kielen ja saamenkielisten luokkien oppilaat. Oppilaille julistettiin kirjoitus- ja kuvakilpailu teemasta 'Minun Saamenmaani'.

Opetusministeriöltä saadun määrärahan turvin tapahtumapaikalle järjestettiin linja-autokuljetukset Inarista ja Utsjoelta. Lisäksi avustettiin Enontekiön kouluilta tulevien oppilaiden kuljetuksia. Sodankylän kunta järjesti kuljetuksen Vuotson ja Sodankylän oppilaille.

Tapahtumasta ei peritty osallistumismaksuja. Myöskin Paavon talolla järjestetyt ruokailut olivat osallistujille ilmaisia.

Taidetapahtuman ohjelma

Tapahtumaan ilmoittautui lähes 200 nuorta 20 eri koululta. Norjan Koutokeinosta osallistujia oli muutamia. Tapahtuman kielenä oli pohjoissaamen kieli.

Tapahtuman avasi opettaja Helena Valkeapää. Lyhyen avajaisjuhlan jälkeen klo 12 työskenneltiin seitsemässä eri työpajassa klo 16.30 saakka.

Suosituin pajoista oli Wimme Saaren vetämä joikupaja, jossa tutustuttiin joikuperinteeseen ja opetettiin joikuja. Helena Valkeapään ja Vesa-Matti Tastulan vetämässä laulupajassa opetettiin saamenkielisiä kevatlauluja ja joitakin tunnettuja saamelaisia sävelmiä. Sverre Porsangerin ohjaamassa teatteripajassa harjoitettiin itseilmaisua ja improvisaatiota.

Kuvataidepajoja oli kaksi, joista toista ohjasi Kerttu Vuolab ja toista Antti Oula Juuso. Vuolabin pajassa

válmmaštallojuvvojedje čuohppan- ja liibmenteknikkain barggut, maid vuodđun ledje sámi máidnasat. Juuso bájis málejuvvojedje eatnanakva-reallat.

Ilmari Laiti jodihhan dáktebájis válmmaštallojuvvojedje ja hervejuvvojedje smávva dinggat bohcco dávttis. Anni Näkkäljärvi oahpus dahkkojuvvojedje árbevirolaš sisteseahkažat.

Dáhpáhusa boddii lei badjedási valástallansále seinniide ceggejuvvon čájáhus govain, maid oahppit ledje sierralágan teknikain bargan ja gilvvohallamii sádden. Govat bukte ivnni ja liegga dovddu eahketfestii.

Gilvvohallamii sáddejuvvon govat ja čállosat ledje ovddit beaivve ovdal dáhpáhusa árvoštallojuvvon.

Heahtálaš vanhemat vuvde gáfe ja sávta dáhpáhusbáikkis. Sámequovlu skuvlenguovddáš buvttii sistebivttas- ja árbevirolaš duodječájáhusa báikki ala.

Dasa lassin seinniide lei ceggejuvvon sámiid skuvlenáššiidráđi ovddit dáhpáhusaid birra (Sámi skuvla lávlu ja Oktavuolta 1993) muitaleaddji govvačájáhus.

Eahketfeasta

Dáhpáhusa suohttaseamos boddii lei almmolaš feastan ordnejuvvon eahketfeasta dmu 18. Earenoamáš feastta dovddu dáhpáhussii buvttii dovddus sámi dáiddár Áillohaš, Nils-Aslak Valkeapää, geasa Eanodaga gielddastivrra ságajodiheaddji Hilikka Joki attii Eanodaga gieldda kultur-bálkkašumi.

Eahketfeastta jodihii leanadáiddár Kerttu Vuolab. Ovttaslávluma ja stohkosiid lassin dáhpáhusa programmas ledje mielde Ohcejoga sáme-logahaga lávlun- ja juoiganjoavku, Vuohču badjedási nieiddat, Gáregasnjárgga skuvlla musihkka- ja teáhterjoavkkut, Gárasavvona skuvlla lávlunjoavku, nuortalašgillii leuddestan Anna Lumisalmi, divttaid

valmistettiin leikkaus- ja liimaustekniikalla töitä, jotka pohjautuivat saamelaisiin tarinoin. Juuson pajassa maalattiin maisema-akvarelleja.

Ilmari Laitin vetämässä luutyöpajassa valmistettiin ja koristeltiin pieniä esineitä poron luusta. Anni Näkkäljärven ohjauksessa tehtiin perinteisiä sisnapusseja poron parkkinahasta.

Tapahtuman ajaksi yläasteen liikuntasalin seinille oli pystytetty näyttely oppilaiden kilpailuun toimittamista sadoista erilaisilla tekniikoilla valmistetuista kilpailutöistä. Kuvat toivat iltajuhlaan väriä ja tunnelmaa.

Kilpailuun toimitetut kuvat ja kirjoitukset oli arvosteltu tapahtumaa edeltävänä päivänä.

Hettalaiset vanhemmat myivät tapahtumapaikalla kahvia ja mehua. Saamelaisalueen koulutuskeskus toi paikalle nahkavaate- ja perinnekeisityönäyttelyn.

Lisäksi seinille oli pystytetty saamelaisten koulutusasiainneuvoston aiemmin järjestämistä tapahtumista (Saamen koulu laulaa ja Oktavuolta 1993) kertova kuvanäyttely.

Iltajuhla

Tapahtuman huipentuma oli yleisötilaisuudeksi järjestetty iltajuhla klo 18. Tilaisuutta juhlisti läsnäolollaan tunnettu saamelastaiteilija Nils-Aslak Valkeapää, jolle Enontekiön kunnanvaltuuston puheenjohtaja Hilikka Joki luovutti Enontekiön kunnan kulttuuripalkinnon.

Iltajuhlan juonsi läänintaiteilija Kerttu Vuolab. Yhteislaulujen ja leikkien lisäksi tapahtumassa esiintyi Utsjoen saamelaislukion laulu- ja joikuryhmä, Vuotson yläasteen tytöt, Karigasniemen koulun musiikki- ja teatteriryhmät, Kaaresuvannon koulun lauluryhmä, koltansaamenkielellä koltaleuddea esittänyt Anna Lumisalmi, runoja tulkinnut Anni Juuso ja lauluja esittäneet Piritta ja An

lohkan Anni Juuso ja lávlut Piritta ja Anna Näkkäljärvi.

Eahketfeasttas maiddái bargobájit bukta ovdan iežaset bargguid. Loahpas juhkkoujvovedje govva- ja čállingilvvu bálkkašumit. Oaivebálkkašupmin juhkkoujvovedje vihtta 200 márkki dovddastusbálkkašumi, maid ožžo čuovvovaš oahppit:

- 1) Suvi West, Gáregasnjárgga vuolledássi (čállingilvu);
- 2) Johanna ja Merja Mannela, Gárasavvona vuolledássi (govva);
- 3) Maarit Vuolab, Vuovdaguoikka vuolledássi (govva);
- 4) Matleena Vieltojärvi, Bealdovuomi vuolledássi (govva) ja
- 5) Juha Eira, Bealdovuomi vuolledássi (govva).

Dasa lassin juhkkoujvovedje kaseahhta- ja girjebálkkašumit oktiibuot 14 gilvvu oasseváldái:

Stig Holm (Vuovdaguoikka vd), Olli Länsman (Rivdola vd), Áilu Valle (Gáregasnjárgga vd), Jukka Heikurainen (Vuovdaguoikka vd), Magreta Sara (Menešjávrrri vd), Satu Pieski (Gáregasnjárgga vd), Karen-Anne Jomppanen (Menešjávrrri vd), Juha Vuolab (Vuovdaguoikka vd), Minka Vuontisjärvi (Eanodaga bd), Jaana Mähönen (Heahtá vd), Mikael Arvola (Gáregasnjárgga vd), Ánde Labba (Heahtá vd), Mihkkal Valkeapää (Gárasavvona vd) ja Eeva Piritta Laiti (Vuovdaguoikka vd).

Oktasašbargguin bálkkašuvvovedje Čeavetjávrrri vuolledássi ja Gárasavvona vuolledássi. Girje- ja kaseahatabálkkašupmin juhkkoujvovedje Sámi kultuvra skuvlla temán -kampanjas báhcán materiálat.

Bargguid árvoštalli joavkku mielas gilvvohallan lei bures lihkestuvvan, danin go sáddejuvnon barggut ledje valjis (govat máŋga čuođi) ja daid dássi lei buorre.

Dáhpáhus loahpahuuvui Sámi soga lávlagii, mii lávlojuuvui ovttas.

na Näkkäljärvi.

Iltajuhlassa myöskin työpajat esittelivät aikaansaannoksiaan. Lopuksi jaettiin kuva- ja kirjoituskilpailun palkinnot. Pääpalkintoina jaettiin viisi 200 markan tunnustuspalkintoa, jotka saivat seuraavat oppilaat: 1) Suvi West, Kariganiemen ala-aste (kirjoituskilpailu); 2) Johanna ja Merja Mannela, Kaaresuvannon ala-aste (kuva); 3) Maarit Vuolab, Outakosken ala-aste (kuva); 4) Matleena Vieltojärvi, Peltovuoman ala-aste (kuva) ja 5) Juha Eira, Peltovuoman ala-aste (kuva).

Lisäksi jaettiin kasetti- ja kirjapalkintoja yhteensä 14 kilpailuun osallistuneelle:

Stig Holm (Outakosken a-a), Olli Länsman (Riutulan a-a), Áilu Valle (Karigasniemen a-a), Jukka Heikurainen (Outakosken a-a), Magreta Sara (Menesjärven a-a), Satu Pieski (Karigasniemen a-a), Karen-Anne Jomppanen (Menesjärven a-a), Juha Vuolab (Outakosken a-a), Minka Vuontisjärvi (Enontekiön ya), Jaana Mähönen (Hetan a-a), Mikael Arvola (Karigasniemen a-a), Ánde Labba (Hetan a-a), Mihkkal Valkeapää (Kaaresuvannon a-a) ja Eeva Piritta Laiti (Outakosken a-a).

Yhteistöistä palkittiin Sevettijärven ala-aste ja Kaaresuvannon ala-aste. Kirja- ja kasettipalkintoina jaettiin Saamelaiskulttuuri koulun teemana 1993- kampanjasta jääneet materiaalit.

Työt arvostelleen raadin mielestä kilpailu oli hyvin onnistunut, koska lähetettyjä töitä oli runsaasti (kuvia useita satoja) ja niiden taso oli hyvä.

Tapahtuma päätettiin yhdessä laulettuun Saamen suvun lauluun.

Dáhpáhusa goasttádušat

Oahpahusministeriia čujuhan mearrerudain dikšojuvvui stuorámuš oassi goluin: boradeamit, biillasáhtut, jodiheaddjiid bákkát ja mátkerudat, ruhtabálkkašumit, bargobájiid materiálat ja bierggasbuhtadusat.

Soadegili gieldda mávssii iežas gieldda oahppiid linjábiiilasáhtuid. Lappi leanarádđehus goasttidii dáiddadáhpáhusplakáhta. Bargojovkkugoluid mávssii oahpahusministeriia sámiid skuvlenáššiidrádi geavahussii čujuhan mearrerudas. Maiddái boasta- ja mánggolut dikšojuvvodje rádi doaimmanmearrerudas.

Eanodaga gieldda attii báikki alde váldojuvvon kopiaid nuvttá ja fuolahii gilvobargguid máhcaheamis ja daid boastagoluin.

Kritihkka ja giitosat

Dáiddadáhpáhus lei mánggabealagut go ovddit dáhpáhusat, daningo mielde lei maiddái govvendáidu, čállin, teáhter ja duodji. Bádjebargu attii buohkaide vejolašvuoda aktiivvalaččat váldit oasi dáhpáhusii. Ovddit dáhpáhusat leamaš eanaš lávlun- ja juoigangilvohallamat.

Boahte dáhpáhusaid várás leat buktojuvvon ovdan sávaldagat, ahte oasseváldit sáhtášedje johtit sierra bargobájiin dan mielde go lea beroštupmi. Dál oasseváldit ledje alm muhan iežaset ovttá bargobádjái ja ledje oppa áiggi das.

Dáhpáhus ii vuos šaddan davviriikkalažžan, muhto boahttevuodas dat várra livččii vejolaš. Stuorámuš sivan dasa, ahte Norgga beale oahppit báhce eret lei seamma áigái deaivan skuvllaid luopmu.

Dáiddadáhpáhusbargojovkui, Eanodaga gildii, gieldda kulturčáli Anneli Aroi, Johti sápmelaččat -searvá, govvendáiddu oahpaheaddji Heli Tuovisii, Nils-Henrik Valkeapääi ja earáide, geat barge dáhpáhusa ovdii, ollu giitosat.

Tapahtuman kustannukset

Opetusministeriön myöntämällä määrärahalla hoidettiin suurin osakuluista: ruokailut, kuljetukset, ohjaajien palkkiot ja matkakulut, rahanpalkinnot, työpajojen materiaalihankinnat ja laitekorvaukset.

Sodankylän kunta maksoi oman kuntansa oppilaiden linja-autokuljetukset. Lapin lääninhallitus kustansi taidetapahtumajulisteen. Työryhmän kulut maksoi opetusministeriö saamelalaisten koulutusasiainneuvoston käyttöön osoittamasta määrärahasta. Myöskin postitus- ja kopiointikulut hoidettiin neuvoston toimintamäärärahasta.

Enontekiön kunta antoi ilmaiseksi paikanpäällä otetut valokopiot ja huolehti kilpailutöiden palauttamisesta aiheutuneista postikulusta.

Kritiikki ja kiitokset

Taidetapahtuma oli aikaisempia tapahtumia monipuolisempi, koska mukana oli myös kuvallinen ilmaisu, kirjoittaminen, teatteri ja käsityö. Työpajatyöskentely mahdollisti kaikkien aktiivisen osallistumisen. Aikaisemmat taidetapahtumat ovat olleet lähinnä laulu- ja joikukilpailuja.

Tulevia tapahtumia varten on esitetty toivomuksia, että osallistujat voisivat kierrellä työpajoissa mielenkiintonsa mukaan. Nyt osallistujat olivat ilmoittautuneet yhteen työpajaan ja olivat siinä koko ajan.

Tapahtumasta ei vielä saatu pohjoismaista, mutta tulevaisuudessa se varmasti olisi mahdollista. Suurin syy Norjan puolen oppilaiden poisjäämiseen oli samoihin aikoihin ajoittunut koulujen loma.

Taidetapahtumatyöryhmälle, Enontekiön kunnalle, kunnan kulttuurisihteeri Anneli Arolle, Johti sápmelaččat-järjestölle, kuvaamataidon opettaja Heli Tuoviselle, Nils-Henrik Valkeapäälle ja muille tapahtuman onnistumiseksi töitä tehneille paljon kiitoksia.